



22. ԾԱԽՎԱԾ ԵՐԱՁՐ

Մեկ թուջարըմ կիլնը: Շատ հարուստ կիլնը: Կիլնը, ուր մալ կը տա ուր լաճուն:

Կըսը. - Իս կը մեռնիմ, իմ մալ տասս իմ խրոխպերքիւրուն, իմ խրոխպոր լաճերուն: Հարուշնիր չուտին, վար քյի ուրախանան, քյեֆ անին, ըզքյի անին ծաղըր: Վերժ տալ կը ծըռիս, սարիւր կինիս, շատ խեղճութիւն կը քաշիս:

Լաճ կը թղընը, մեկ խորջըն ոսկը կառնը, ուր ծին կը խեծնը, կերթա:

Շատ կերթա, ֆըղկարա կիլնը: Ուր ծին կը ծախը, ուր խանվըքիւր կը ծախը, զըմեն կանը փարա, կուտը, եխսիր կիլնը, կինը ախշարք:

Ձըմեռ կիլնը, ցուռտ: Կերթա, խըրանքա՝ ճանդանցըմ կը մընա: Գյիշիր կը կաթը վար գյըլխուն, քաչալ կիլնը, գյըլխի կը մըրմըռա:

Սորա կըսը. - Իս տ'երթամ ճըրտուն վե, թամիզ ճաւր գա վար իմ գյըլխուն:

Էտեղ երազըմ կը տեսնա: Էրազի մեչ կը տեսնա՝ լիւսնակ կայնած վար ճապ թիվին, երկու աստղը կայնած վար աչ թիվին: Էրեգալ իրիք տիր թամանդար կիլնը:

Իրիք տիր Էնպես կը տեսնա: Ան էլ կըսը. - Նա ցըռտու մեչ մա ի՞նչ երազը՝ իս կը տեսնամ:

Կը մընա չուր խըլխուն:

Կըսը. - Ահդ իլնը, չուր մեկ չըսը՝ քալ երազ խեր իլնը, իս քըսա չանիմ:

Կիյնը ախշարք, կան կը գա: Ուր երազ կը միռնա: Կերթա

մեկ քննիչի՝ տակ՝ բռնոժ, տեսնա՝ մեկ մարթըմ ան կըմարեն կը գնա:

Ծառըմ քյեշիր մըզղնխառ, տըրեր վնր ուր ծիուհ, կը գնա: Զըմեն ճըղեն մեկ առճ կախիր: Ինչ աչկ ինկնավ Քնչնլ, Քնչնլ շատ վնխնցավ:

Էլնվ, էնտեղեն ըզՔնչնլ առից, տարավ ուր տուհ: Քնչնլ անուրը, անու բիկ էկիր հիրար, ճուր էլ չըկանա խըմը: Էն էլ չայը էպի, էտու, խըմավ, անու բողազ կնկղնցավ:

Էսաց. - Քնչնլ, գյիշիր հերկեն ը, մեկ պատմութիւն արա, միմքյ ականց անինքյ:

Քնչնլն էլ էսաց. - Աղա՛, ծենե քիւ պնն չի գնա:

Զըտըն տիր փոշմընավ:

Էսաց. - Էս մարթ էս կննդնր աղեկութիւն էրաց ծիկ, կերակուլ էտու, մեկ վուչինչ պնն ծենե ուզից, իս չըկարցա խեքնթ մաներ անու խամար, գյիշիր վնր մի ընցըներ:

Էրագ ինկնվ միտ հնկնմըկա:

Էսաց. - Աղա՛, իս էրագ միմ տեսիր:

Էսաց. - Աստված խեր անի քիւ էրագ:

Էսաց. - Իս տեսա՛ իս խըրնթն ճնղնց մէր, էրնգի մեչ տեսա՛ լուսնակ կայնիր վնր իմ ճնպ թիվին, աստղիր՝ վնր աչ թիվին: Էրեգնկ իրիքյ տիր թնմնդնր էլնվ:

Աղեն էլ էսաց. - Վուր տա անկուհ ը, պի՛, քիւ էրագ ծախը:

Էսաց. - Թի կը ծախվը, իս կը ծախիմ:

Էսաց. - Տու ծախը՛, իս կը գյընիմ, քյի ի՞նչ կա խիտ: Իս շատ գննգյըն մարթ միմ, էսպ գյեղ զըմեն էլ զիմն ը: Թող գնն տասերկու կըտուր գյեղ էլ ծի կա: Զի շատ ունիմ, վուչխար շատ ունիմ, ամեն էլ տըվիր իմ քյի, քիւ էրագ տու՛ ծի: Զամա ի՛մեր լավ շախիս, մինչիվ իս կը տնննամ:

Էրիղկից ըզգյեղի ռես իպը, տերտեր իպը, էսաց. - Մինչիվ մըկա իսն էր ծիր աղեն, մըկա Քնչնլն ը: Ի՛մալ տըվեր իմ ան Քնչնլկեն:

Փարչըմ ոսկը առից, էթնլ վնր ծիուհ, ըզծին խեծավ, գյընց ախշարքյ:

Շատ կան իրը, ուր ոսկիքյ բիթուհ խըլըսավ, ծին ծախից, կերավ: Ուր խնկնվքյիրն էլ ծախից, կերավ, եխսիր էլնվ, շատ չիվնրացավ:

Գյրնաց հիւրհւէլ քնդաքյոմ, էլնվ տհւս: Էսաց ինքյ ուր. «Իս էրթամ քնդաքյ, թնգնվուրու քնդաքյ ը, ծի տը պըռնին, օր տա ծի պըռնին, նլ թըղնիլ չկա, իս անտեր մարթ իմ: Իմ սըլամաթ էն ի՝ իս մընամ մնչ նս գյերեզմընքըյտիրուն չուր խըլըսուն, էրթամ քնդաքյ, պննիմ, փարա ինը զիմ ծեռ, տամ խացի, ուտիմ»:

Քնդաքյն էլ թնգնվուրին ախչիկըմ կիլըն, վոգըր լաճ գնն շատ կուզը:

Ախչիկն էլ ըզվոգըր լաճ շատ կուզը:

Կը զըրհւցը խն վոգըր լաճուն. - Սըհնթ վիցին կառնիմ մեկ սիվ ծի, մեկ կարմիր ծի, մեկ սըվտակ ծի, կառնիմ թանգյ մալ, ինչ իմ խոր կա, կը խագըյնիմ մարթու խնվնվ: Խըղանն էլ կը խագըյնը մարթու խնվնվ, կը գննք գյերեզմընքըյտիր: Սըհնթ ինչ կիլըն վից, արի՛, ծի ա՛ռ, փախը՛:

Էն էլ կիլըն, կը գն, խըղանն էլ կը պիրը խիտ: Սըհնթ կիլըն վից, մնչ գյերեզմընքըրուն կան կը գն: Վոգըր լաճ չըտեսնա:

Կըսը վոգըր լաճ. «Ջա՛նըմ, էս ախչիկ օռոսպը ախչիկ մը, իս չըմ կանա փնխըն, օր տա փնխընցիմ, ննու խեր թնգնվուր ը, զիմ վիզ կը կըտորը: Ուր ախչկան պնն չանը: Թըխ ախչիկ կան գն ուր խանար, խըլխուն կը գն տուն, էլմեկ իս ննու յիմ, նն զիմն ը»:

Ախչիկն էլ խըղանուչ կըսը. - Խարիտ կան արը, խինքյ վոգըր լաճ չըպախկըվը գյերեզմընքըրու մեջ:

Խըղան կան կը գն, Մնհմուդ աղեն կըխը, թնգնվորի ախչկան կըսը. - Աղա՛, մեկ մարթըմ գի ըստն յը:

Կըսը. - Պըռնը՛, պի՛:

Խըղան ծեռ կը թնլը, Մնհմուդ աղը ճիվ կը պըռնը:

Աղեն էնտեղ կը լն: Կը տա մանչ ուր գըլխուն:

Կըսը. - Իս խիղճ մարթ իմ, ի՞նչ տ՛անիս ծի:

Կառնը, կը տանը ըզՄնհմուդ:

Թնգնվուրը ախչիկն էլ կըսը. - Խըղան՛, նա մարթ քննց վոգըր լաճ շատ խորտը:

Մնհմուդ աղը խնվնվքյիր կը փոխին, աղեն տեսակուն մարթ մը:

Ախչիկ կըսը. - Մնհմուդ աղա, իլը՛, փախի՛, յանք Մըսրա քնդաքյ:

Կիլըն, սիվ ծին կը խեծնը, սըվտակ ծին Մնհմուդ աղեն կը խիծնը, կարմիր ծին խըղան կը խեծնը, իրիքըյն էլ կէրթան: Կեր-

թան Մըսրա քաղաք, չըն մտնի քաղաք, վար հախալորին կը նըստին:

Թագաձուրը ախշիկ կըսը. - Ըստա Մըսրա քաղաքն ը: Անու սանթանաթ շատ ը: Մի աչկ տ'իներ հինը, միներ ըզմի տը մառնանք, մընանք անութը, մի սըլամաթ էն ը՝ միներ նըստինքը էսա տիղ՝ վար հախալորին: Խաց ուտինք, ճուր խմինք, նուր էրթանք:

- Մահմուդ աղա, - կըսը, - իլը՝ սըվտակ ծին խեծը՝ խորջըն ոսկը ա՛ռ խա քի, քու ծին որ կահվը տառ տատը, ան կահվեն գյընա՛: Կահվը չըրաղ քու ծին կը տանը, դուր վե կը տանը, թըխ տանը: Դու ռըհաթ նստի քու տեղ: Վա՛վ կը գա կահվեն, մեկ խատ չայը տու, վա՛վ կերթա կահվից, մեկ խատ չայը տու: Ձեռ տու խորջըն, մեկ բեդարը ոսկը լից կահվըչու դագգը վերա: Մեկ լուպ էլ կը տաս կահվը չըրաղին, ինչ քու ծին կը պիրը: Քու ծին խեծը՝ արը՝ Ինչ կը գաս, վուըշիկ արը: Էն կահվեն թագաձուրական կահվա՛ ը: Դանսոր ուրպաթ ը, խոթա՛ կա, խոթից կիլնին, կը գան ան կահվեն, մեմեկի կըսին. «Նա ի՞նչ մարթ էր իրը, նա կանդար չայը իտու մի, նա կանդար ոսկը թափից, ընչի՞ չըսըցինք՝ տու հա՛ւրդուց կը գաս, հա՛ւրդե կերթաս»: Չըրաղ կորուկին հիտիվ քի, կերթաս քու տեղ կը նըստիս, ինչ կանդար չայը կը տան՝ խըմը՝ Մեկ փարա քու ծուցեն մի՛ տա: Կը խարցնին՝ տու ի՞նչ մարթ իս: Դու յէ ըսա. «Իս գանգըն մարթ մի՛մ, իկիր իմ Մըսրա քաղաք: Տ'ու՛մ ծախեցեք, օր տա իս գյընիմ, իմ տուն պերիմ, նըստիմ հինի»: Կահվըչին կը հորուկին, մա՛ վի՞ր տուն կա ծախու: Խարիր ոսկը կիլնը, տու էրկու խարիր ոսկը տո՛ւ, ա՛ռ: Տու՛ն ծախող անու ֆըղկարութեն ուր տուն կը ծախը, չիլնը՛ անու հաղկ կըտրիս:

Տան ծախող էկավ կահվեն, վոզըրքիր ըսըցին. - Քու տուն քանի՞մ կը ծախիս:

Տան տեր էաց. - Խարիր ոսկը:

Վոզըրքիր մեկն էաց. - Տաս ոսկը իմ խաթըր արա:

Մեկէլ վոզիր էաց. - Տաս էլ իմ խաթըր արա:

Մընաց սաթըյսան ոսկը:

Տան տեր էաց. - Թըխ տու գաղտիկ գյեր մա՛ ծի, տուն առներ, վըրե՞ ծի պերի կահվեն, քըսան ոսկը ծի գարար արըր:

Մահմուդ աղեն էրկու խարիր ոսկը էտու, էաց. - Տու խեղճ իս:

Ըզտան պալնիս առից մոտեն, իտու ըզկահվըչին:

- Էսա տուն վըլա՛, սարսըփի՛:

Կահվըչին գյընաց, տուն վըլաց:

Էսաց. - Մահմուդ աղա, տուն վըլացը, էրթանքյ, քու տուն առնինքյ, պերինքյ:

Մեկ ձին Մահմուդ աղեն խեծավ, մեկ կահվըչին խեծավ, էլան, իկին հախալըրի վերա, օր տա տուն պիրին: Ջատնու կը տեսնա՝ մեկ չաղըր վար հախալըրին գարկած ը: Չաղըր զըմրուք ը, արևու պես կը փելը:

Մահմուդ աղեն կըսը. - Տե՛ր Աստված, մա ի՞նչ չաղըր ը:

Ատ չաղըր թագավուրը չաղըր տի՛լնը:

Դիր կը տանճա, կըսը. - Ջալաբդարու չաղըրն ը, ինչ վուխ-չար ը տարած, ծախած:

Կահվըչին կըսը մաչ ուր մըթկին. «Աս մարթ թագավուրը լաճ ը, աս անու չաղըրն ը»:

Էրկուսն էլ կը գան, վուր տա չաղըր տը ընցընին:

Թագավուրը ախչիկն էլ կըսը. - Խըդա՛մ, իլի՛, աչկով արա՛, թըխ գան ըստա, մի ամոթ ը:

Ոսկը աթուռքիր տըրած, էրկուսն էլ կը նըստին վերա: Թագավուրը ախչիկ կը նստը յոթ փարդը հիտիվ: Ուր մարթու խալավքիր կը խանը, ուր կընկան խամըլ կը խազյընը: Էն կանդար խիրոտ կիլնը, օր տա մեկ չամիչ ուտը, անու բիկ վե կերեվա, մեկ ֆընդոդկ¹² գարկիս, սաղ կը սիվնա:

Մահմուդ աղեն կերթա, կը տեսնա զախչիկ: Խիլքյ կերթա, իրիքյ օր կը մընա անկուն: Խըդամ կը գա, սեռտ կը մածը, խիլքյ վերեն կը գա:

Ախչիկ կըսը. - Աղա՛, քանտուն եօր կա, մինքյ ճամբախ կը գանքյ, վըրե՞ քու խիլքյ չըզյընաց, վըրե՞ մըկա գյընաց:

Մահմուդ աղեն էսաց. - Չուր մըկա իս կըսեր՝ տալ իմ աղեն իս, իս չըր գյըտե, թի Աստված քյի տ՛աներ ձի քըսմաթ, ձի տ՛աներ քյի քըսմաթ:

- Մահմուդ աղա, - կըսը, - լա՛գ արա, խացըմ կիր, էրթանքյ Մըսրա քաղաքյ, մի ամոթ ը կահվըչու մոտեն:

Խաց պիրին, ինչ կահվըչու աչ ինկավ անու ոսկը գյըտել-քյիր, յոթ թագավուր էլենն մեկ, ան էմակ չըն կանա շինե, ինչ

¹² Ֆընդոդկ, պլընթրիկ (Ռշտունիքում)՝ մեկ մատի հարված (Ծ.Բ.):

թագաՎուրը ախշիկ շիներ էր:

Կահվըջին մեկ փըրտու՜մ էտու պերան, տանորավ: Էլան, ուրինց տուն պարցին, էկան քաղաք: Չորս էօր կը մընա: Մեկ պառավըմ խացե կան կը գա, կը գա Մահմուդ աղը տուն: Խաց կառնը, կիլնը տուս: Կերթա թագաՎուրը հօդեն կը նըստը: Ուր գըլիխ կը տընը գյետին, ուր ոտնիր ըսկընա կը ցըցը:

ԹագաՎուր կըսը. - Պառավ, ան ի՞նչ կանիս, մի ամոթ ը:

Պառավ կըսը. - ԹագաՎուր, քու քաղաքի մեջ մեկ մարթ միկիր ը, կնիկըմ կա անու, ինչըխ էրեգան կը փելը: Յան տու պիրիր քի խամար, յան իս ըզծի տը սպանիմ:

- Պառավ, հասօր գըլնա՛, վաղ արի:

- Չէ՛, իլահի, հասօր տիլնը:

ԹագաՎուրն էլ կը հորհըկը անու դիվան-մաջլիս կը ժողվը:

Կըսը. - Պառվու խոսք ի՞նչըխ տը կատարվը:

Վոգիր մ՛ էնտեղ կըսը. - ԹագաՎուր, մի ճամբախըմ կա, իրիք խարիր վաթսուն վից տարի կա՝ մարթ չերթա, գա, կուծուկ ը: Օր տա պացվի, էօրեն իրիք խարիր խազար ոսկը մի օքուտ ը: Հորհըկի, Մահմուդ աղեն պի, էն ճամբախ թախ պանա, չըխտ չըկանա, ըզկնիկ ա՛ռ, պի՛ քի:

ԹագաՎուրն էլ կիլնը, մեկ խորջըն ոսկը կը տա վոգըրն բախշի: Կիլնը, զավթիեն կը հորհըկը հիտիվ Մահմուդ աղին:

Կըսը. - Արը՛, թագաՎուր քի կը կանչը:

Մահմուդ աղեն կիլնը, կը գա:

- Մահմուդ աղա, - կըսը, - ձի ճամբախըմ կա՝ իրիք խարիր վաթսուն վից տարը կա, կուծուկ ը, օր ան ճամբախ պացվը, իրիք խարիր վաթսուն վից խազար ոսկը օքուտ ը իմ քաղքին էօրական: Գըլնա՛, պա՛ց, արը՛:

Մահմուդ աղեն էլ անու կըսը. - Ասքա՛ր տու, իս էրթան, պանամ:

ԹագաՎուրն էլ անու կըսը. - Ձի թու անքար չըկա, կերթաս պանաս՝ պա՛ց, չըս պանա, ըզքու վիզ կը զարկիմ:

Մահմուդ աղեն էլ կիլնը, չորս էօր ավուր մահլաթ կուզը: Կիլնը, կը գա: Կը գա ուր տուն: Շատ մահլազա կանը, էն կանդար մահլազա կանը, օր տա լուս ըլպըստրա անու իրիսեն, յոթ տիղով վիզ տը կուտըր: Ձեռ կը տընը ծուց, կը գա մա կնիկ:

ԿՆԻԿ կըսը. - Մահմո՛ւղ աղա, հէրեկ տաւ ըզծի առիր, ի՞նչ շուտ տաւ ձե՛նե կշտացար:

Կըսը. - ԿՆԻԿ, քյե՛նե չը՛մ կշտացիր, համա թա՛գա՛վուր ընց-կընա՛ խա՛բա՛րը՛մ տվիր ի:

Կըսը. - Խա՛գա՛ր ափսուս քաւ մարթաւթին, քաւ կըտըրճութին, որտա՛ տաւ գա՛ս Մըսրա քա՛ղաք, մամուս մ'է՛նիս, մաշալա քյի խա՛մար ըսին: Իլը՛, սըվտակ ձին խե՛ծը, ըզթուր պըռնը քաւ ձեռ, գյընա՛: Մահմո՛ւղ աղա, Աստո՛ւ սիրուն իլնը, սարը՛մ կը գա՛ հա՛ռճիվ քյի, տաւ կահի՛մ ըզքյի վա՛ր քաւ ձիուն պըռնը, չինիս տակ: Իրիք տիր տաւ տի՛լնիս սարը գյըլիս, իրիք տիրն էլ տաւ տը գա՛ս տակ: Ան սար օր կա, վիշապ ը, հըտըն տիր կը տա՛ռնաս վերա, վիշապ կը սպանիս, ա՛նու կաշի՛ն կըտրա՛, պի: Դա՛մա ինչ կը գա՛ս, ախշար կը կանչը՛ մի խեր սպանող իրը, տաւ հիտիվ քյի մ'ի-րիշկը:

Մահմո՛ւղ աղեն էլ կը գա՛, վիշապ կը սպանը, ա՛րնե խիղիղ կիլնը, Մահմո՛ւղ աղեն կը պիրը վա՛ր ճա՛մբխին: Էն էլ կը գա՛, ուր հիտիվ չիրիշկը:

Ախշար կը կանչին՝ մի խեր սպանող իրը, մի նա՛յար իրը: Դիտիվ չիրիշկը: Սըհաթվա՛ն ճա՛մբախ կը գա՛տմանա:

Ախչիկը՛մ կը կանչը. - Աստո՛ւ սիրուն, Մահմո՛ւղ աղա, ըզծի ցա եխսըրութնից ազատը:

Քյեթր կիրիշկը, կը տեսնա՛ ախչիկը՛մ գի մա՛չ կըպրըն ը: Էն էլ ձեռ կը թա՛լը, գախչիկ կը քյեշը տաւս կըպրից:

Թա՛գա՛վուրը ախչիկ դաւրդին կը տընը: Կըսը. - Խըդա՛ն, արը՛, աղեն հա՛վի մ' իպի, քա՛ մի՛ էլ բա՛լա յը: Իս գախչիկ տանի՛մ համա՛ւլամիշ անի՛մ, տաւ Մահմո՛ւղ աղեն տար:

Էն էլ կիլնը, կը գա՛, կը տիսնա կնիկը՛մ գի ա՛նտեղ, կը փելը, թա՛գա՛վուրը ախչիկ ա՛նու սու չըկա՛նա տընը: Խիլք կէրթա, կինի գյետին:

Թա՛գա՛վուրը ախչիկ կը գա՛, սեռտ կը մա՛ժը, կը ժըրըցուցը:

Կըսը. - Աստվա՛ծ քաւ տուն ավըր, է՛նա յոթ օր կեր տաւ ըզծի կը պերեր, քաւ խիլք չըգյընա՛ց, հա՛սօ՞ր գյընա՛ց:

Էն էլ կըսը. - Չուր մըկա իս գյըտեր՝ տաւ ի՛մոր սիվ ա՛նթա-րուցն էր, իս ի՞նչ գյիտեր՝ Աստվա՛ծ ձի տ'աներ քյի քըսմաթ, քյի տ'աներ ձի քըսմաթ, տաւ ա՛տա՛րգ խա՛րոտ էր:

Մահմուդ աղեն էլ կիլնը, վիշապը կաշին կառնը, կը տանը
թագաձուլորն: Էն էլ կիլնը, խորջըմ ոսկը կը տա Մահմուդ աղըն:

Կըսը. - Իս գա՛խ էր՝ մեկ պառավու խաճաճը հապով ըզՄահ-
մուդ աղեն տեր կուրուսցուցիլ:

Էն էլ ուր ոսկըն բիւթուն ցըվրից վար ֆըղկարեքըյտիրուն:

Էսաց. - Քու փարեն խաճաճը:

Իթող, էրի տուն: Պառա՛վ էլմէլ իրի խացե (զղկունմ ուտը)¹³,
ուր խաց առից, էլա՛վ տալս: Գաճըմ իտի վըր ուր գըլխուն, նա՛ֆթ
պըռնից ծեռ: Իրը թագաձուլորը տուն:

Թագաձուլոր էսաց. - Պառա՛վ, ա՛տ քյի ի՞նչ ի էլիր:

Էսաց. - Միռնի՛մ քու արևուն, իս քյի ըսըցի՝ պի Մահմուդ
աղեն կորսըցու, տու հորաղկեցիր, կնիկ մ'էլ իպիր ուր, ինչ էրե-
գա՛կան պես կը փելը: Տու իմ ռըկուն ա՛տաճը արիր:

Դորիս էն էլ գաճ կը տընը, նա՛ֆթ տը տա ոռուն:

Թագաձուլոր կըսը. - Ա՛տ պա՛ն չիլնը, տու իմ նամուս կը
թափիս: Քյի ի՞նչ կը պը:

Կըսը. - Ձի կը պը՝ տու պերիս, ըզՄահմուդ աղեն սպանիս,
ա՛նու էրկու կնիկ պիրիս քյի խաճար:

- Պառա՛վ, հա՛սօր չըմ կանա, վա՛ղ:

Կըսը. - Չէ՛, իլա՛հի հա՛սօր տ'իլնը:

Կիլնը. - Պառա՛վ, տու գըռնա: Քյի դա՛վի չկա, իս կը պերիմ,
կը սպանիմ:

Թագաձուլոր ուր դիվան-մաճլիս կը ժողվը, կըսը. - Մահմուդ
աղեն ի՞նչըխ տը սպանինք, ա՛նա պառավու խնդիրքը կատարվը:

Վոգիր կըսը. - Խիվընդը՛, քըբըրիթ պի՛, թա՛լ քու մինդըրը
տակ: Ինկյի վերա: Հորիղկի հիտիվ Մահմուդ աղին, պի՛: Ըսա.
«Մահմուդ աղա, իս կը մեռնիմ: Լոխմա հեքյիմ էկի վաճը ծի, ծի
ըսիր՝ ա՛մախութնի խընծաւր, ա՛մախութնի ծաւր չիլնը, տու չըս
ժըրը: Թի օր տու ս'ա՛վա՛տա, ինկյի վաճը քու կուղիրուն, ըսա՝ իմ
կուղիր վաճը ծի կը պեկպեկվիմ»:

Մահմուդ աղեն էլ կիլնը, կը գա, կըսը. - Ութ եօր ծի մախլաթ
տու:

Էն կանդաճը մախլաճա կանը, օր տա լու՛ն իրիսեն լըպըստ-
րա, յոթ տիրով վիզ տը կուտըրը: Կը գա մա թագաձուլորը ախչիկ:

¹³ Ծ.Ա.

Կըսը. - ՏՈՒ հերեկ քու կնիկ պիրիր, ի՞նչ շուտ մընեն կշտա-
ցար:

Կըսը. - Վոլա՛, իս մընեն չըմ կըշտացիր, հալա՛ թագաւոր
ընցկընա խաբարըմ տվիր ի ծիկ:

Ան էլ կըսի. - Գընա՛ մա քու թաժա կնիկ, իս քի թավըլ չըմ
իւնը:

Պըստիկ կնիկ կըսը. - Դու հերեկ ըզծի պերիր, ի՞նչ շուտ ձե-
նե կշտացար, ատարգ մախլազա կենիս:

- Կնի՛կ, - կըսը, - ծի թու մախլազա չկա, թագաւոր ծի ըսիր՝
ամախութնի խընծաւր, ամախութնի ճաւր տը պերիս:

Ան էլ կըսը. - Ափսո՛ւս քու մարթալին, ինչ տու տը գաս,
Մըսրա քաղաքը մամուս էնիս, ըսին՝ աֆարըմ Մախմուդ աղեն,
ընցկընա մարթ մը: Էլի՛, ըզկարմիր ծին խեծը՝

Էսաց. - Կարմիր ծին կերթա խա երկունց, չըվախանաս, չի-
նիս տակ:

Թուխթըմ գըրից, էտու անու:

Էսաց. - Նա թուխթ պըռըմ քու ձեռ, չինի տակ: Օր տա քու
ձեռնեն ինը տակ, տու անպատճառ կը միռընս: Աճուճ-Մաճուճ
կիւնըն, ըզքու ծին կը վիրըցին, կը տանին յոթ ծովու կղզին կը
տընին, հալա՛ մը վախանա: Նա կաղախըն տի քու ծուց: Քու ծին
դու՛ր կը տանին, թախ տանին: Անդե տառըմ կը պանաս, կերթաս
նիրս: Իմ մեր նըստիր էնտիղ, խաց կը թըխը: Ծապ ծիծ թալիր վար
աչ թիվին, աչ ծիծ թալիր վար ճապ թիվին: Քան փալեվանի շըրիտ
քաշ կերթան անու ծըծիր հետեվանց: Էնու քինթ քան գաւընը
խուփն ը: Իրիքը հիսկա Վանա ծամուն տըրիր պերան, կը չըփչը-
փացուցը: Աստծու սիրուն իւնը, անու ծըծիր թալ՛ քու պերան,
ըզքի չուտը: Էն էլ կըսը. «Ի՛մ լաժ, տու պարոզ էկար, տու դա՛ւրն
էր չուր մըկա»: Տու յէ ըսա. «Քու ախչիկ մընակ էր, ծի հարդկից,
ըսաց՝ գընա՛ մատ իմ մեր, խինքը ի՞նչըխ ը, տարցը, արը»: Էն էլ
տ՛ըսը. «Առե՛ք, տարե՛ք խաս բախչեն, թախ ուր խամար կան
գա»: Մախմուդ աղա, Աստծու սիրուն, խարոտ կան արը, ամա-
խութնի խընծաւր ու ճաւր գի մաչ ատ բախչին ը: Խարիր հախաւր
կա մաչ ատ բախչին, խարիր խընծաւրը ծառ կա, հալա՛ անունը
չին: Գաղտիկ քիչըմ ճաւր լից քու շուշեն, երկու-իրիքը խընծաւր էլ
տի՛ քու ծուց, ա՛ռ, արը: Դալա՛ Աստծու սիրուն, պառվու լաժիր
չակախին:

ԵՆ ԷԼ ԷԼԱՎ, քիչըմ ճուր իլից շուշեն վե, իրիք խատ խընծուր գողցավ, իտիր ուր ծուց:

Եսաց. - Պառա՛վ, Աստծո՛ւ սիրուն, քու ախչիկ մընակ ը, ծի դաստուր տու, իս էրթամ:

Պառավն ԷԼ խաց էտի հանճիվ անու, կերավ: Ուր ոտ թափ իտու, գանու ծին պիրին:

Ըսաց. - Դե՛, գընա՛, Աստված քու պան հանջողը: Հալա քու հիտիվ մ'իրիշկը:

Իթող, իրը: Իրը կես ճամբխին, մեկ ախչիկըմ Էսաց. - Մահ-մո՛ղ աղա, Աստծո՛ւ սիրուն, ըզծի մա եխսըրութից ազատը:

Ձեռ էթալ անու փըռչիր, քաշից, էթալ վար ծիուն, իրը: Ախշարթ կը կանչին՝ մի խեր սպանող պըռնեցեթ:

Իթող, իրը:

Թագավուրը ախչիկ էլմէլ դուրդին իտը:

Եսաց. - Խըդա՛մ, գի հան հավի մ'էլ իպի, քանծ մի էլ բալա:

Եսաց. - Տիւ ըզՄահմուղ աղեն տա՛ր համամլամի՛շ արա, մինթը՝ գանու թաճա կնիկ:

Մահմուղ աղեն իրը, տեսնա ի՞նչ: Էրեգակի բիչիմ կը փելը մաչ էրկու կնիկ: Խիլթը գընաց:

Թագավուրը ախչիկ սեռտ մաժից, խիլթը Էկավ գըլիխ:

Եսաց. - Աստված քու տուն ավրեր, ան վըրե՞ քու խիլթը գըլնաց:

Եսաց. - Ապա չուր մըկա իս գըլտեր՝ տիւ ի՛մոր անթարուցն էր, իս ի՞նչ գըլտեր՝ տիւ ըսկում խհրոտ էր:

Էլան, խընծուրթիր կերան, քեղվութիր տըվին հինը, ըսին. - Տա՛ր տու թագավուրին, բալթը ուտը, էլ չըժըրը ուր ցավուց:

Քիչ մ'էլ ճուր տըվին:

Մահմուղ աղեն Էլավ, ըզճուր, ըզխընծուր առից, Էկավ մա թագավուր: Քեղվութիր քից մա լըպան, Էլավ խընծուր:

Խընծուր իտու, թագավուր կերավ, ճուր ԷԼ իտու՝ խմավ: Թագավուր, ուր կնիկ Էլան տասնուչուս տարեկան:

Եսաց. - Մահմուղ աղեն իգիթ մարթ ը, խորջըմ ոսկը տըվեթ անու: Գախ էր՝ մինթը պառվու խաբար անենթը, անու վիզ կըտ-րենթը:

Պառավ էլմէլ էրի խացե: Տեսավ Էլան իրիք կնիկ, իրիքն ԷԼ

երեգական պես կը փելին: Ըգխաց առից, էլնվ տաւ: Առից քիչըմ աղ, առից տանակըմ, գըննաց թագավուրը տուն:

Թագավուր էսաց. - Պառա՛վ, նտ ի՞նչ ը:

Էսաց. - Աղ ը:

Էսաց. - Ատ ձեռաց ի՞նչ ը:

Էսաց. - Տանակ ը: Յան տաւ տը պիրիս, իմ սըռտը մըրագ տը կատարիս, յան իս տը պիրիմ, ըզծի տը ճըղիմ, իմ սեռտ լիկ աղ էնիմ:

Էսաց. - Պառա՛վ, ի՞նչ մըրագ ունիս:

Էսաց. - Իմ մըրագ էն ը՝ տաւ հարողկիս, ըզՄահմուդ աղեն սպանիս, գանու իրիքը կընքըյտիրն էլ առնիս, պերիս քըլ խանար:

Թագավուրն էլ էլնվ, ուր դիվան-մաջլիս ժողվից:

Էսաց. - Պառվուն խնդիրքըմ կա, պեթկ ը մինքը կանտահինքը:

Մեկ աղեկ էսաց, մեկ ավիր էսաց վոզըրքիր:

Մեկ էսաց. - Խագար ափսուս նտ ձեթ, տաւ կը վանիս դիվնի խանար: Անու քանալ ի՞նչ ը, հարողկի՛, պի՛, ըսա՛. «Մահմո՛ւդ աղա, իս իլիր իմ տասնուչորս տարեկան, զիմ կնիկ իլիր տասնուչորս տարեկան: Մի կը պի՛ մի տունըմ շինիս վար ծովուն: Դառիք՝ առծաթ, պատիր՝ ոսկը, տախտ՝ թըզե, տըսվերկու փանջարն հինը իլնը: Դըմեն փանջարեն երեգական շուղ կաթը տակ: Օր տա մինքը երթանքը հինը, ուրախութիւն էնինքը»:

Դարողկից հիտիվ Մահմուդ աղին, թագավուրը ախչիկ էլնվ, գավթիին էսաց. - Զահնըմի՛, քու խերն էլ անըծած, քու թագավորին էլ խիտ: Դըմեն տիր արը՝ թագավուր կը կանչը: Վըրե մինքը սավա տըղա՞ յինքը: Թագավուրը սարից մինչիվ իմ տուն թախթըփուշ փըռը, արաբեքը, սելիր, ֆուռկունքըյտիր տու հիրար, քուքուն ոսկը, նսքար մուզուկով, չալկով տու հիտիվ քյի, հալն հըմեն նն վոզըր քըսու:

Զավթեն էլնվ, իրը թագավուրը մոտ, էսաց. - Վոլն՛, Մահմուդ աղի կնիկ ձի սըքըյտիր երաց, նսկնն էսաց՝ հըմեն էլ վոզըր քըսու:

Թագավուրն էլ ուր դիվան բահրնվից, թի նա մարթ պիրինքը վի՞զ գանինքը, ի՞նչըլիս էնինքը:

Էն էլ էսաց. - Ինչ պան կա, ձի խոսք արավ: Մըկա յէլ վոզըր քըսու պատրաստի, հարողկի հիտիվ ննու, ա՛ռ, պի՛:

Վոզիր էլնվ, երկու ամիս ուր ինչ կա, չըկա, ծախից, խավիրն էլ ծախից, ջիրով պատրաստից: Մահմուդ աղեն խըլխտուն էլնվ վիր, տեսավ խինքը գո մուզուկի ձեն կը գն, անքնար պարիվ պըռնիր, տանորիր Մահմուդ աղի հիվով:

Էլնվ, նըստավ փայթուն, էկավ թագավուրը տուն:

Եսաց. - Մահմո՛ւդ աղա, ծի կըպը տու տու՛մ շինիս մնչ ծովուն, հառիք՝ առծաթ, պատիր՝ ոսկը, տախտ՝ թըզե, տըսվերկու փանջարն թըղմիս հինը, հըմեն փանջարեն վե շուղ կաթը տակ:

Մահմուդ աղեն էլ Եսաց. - Քանսուն էոր ծի մահլնթ տու:

Եսաց. - Հայդե՛, քանսուն էոր քի մահլնթ:

Մաղդեն արիր, թագավուրը ախչիկ Եսաց. - Տու հերեկ քու կնիկ պերիր, ան վըրե՞ ըզքու մաղդեն էրեր իս:

Եսաց. - Կնի՛կ, ի՞նչ տ՛անիմ, քանսուն էոր մահլնթ ուզիր իմ, օր վըր ծովուն տուն շինիմ:

Եսաց. - Իս չըմ խառվը, գընն՝ մն քու միճիմ կնիկ:

Միճնիկ կնիկ Եսաց. - Իս չըմ խառվը, գընն՝ մն քու պըստիկ կնիկ:

Պըստիկ կնիկ Եսաց. - Մահմո՛ւդ աղա, տու հերեկ ըզծի առիր, ի՞նչ շուտ ձենե կշտացար:

Եսաց. - Կնի՛կ, թագավուր ձենե քոշկ մը ուզի վըր ծովուն շինիմ: Քանսուն էոր մահլնթ իմ ուզիր:

Եսաց. - Քու տուն նակոլը, մանախ մ՛անը, անիկ սըհնթ ը:

Մնաց թի քըսան էոր, թի եռսուն ու հին էոր:

Մարթըմ կերթա, թագավուրին կըսը. - Իս հնասօր Մահմուդ աղեն տիսիր իմ:

Թագավուրն էլ շատ կուրախանա: Իրիք կնիկ կը նըստին վնր խացին, կը լն, անունց արտըսունք կիլնը ժաիր:

Պստիկ կնիկ կը ծըծղա: Էն էլ կըսը. - Կնի՛կ, ան վըրե՞ կը ծըծղա:

Կնիկ կը ծըծղա, Էն էլ կը ոըկի, փետըմ կառնի տըփիլու, կնիկ կիլնը եղվընիկ, կը թըռնի, կերթա փանջարեն վե:

Սըհնթ վըցին կը տաննա գն կնիկ, նստի վնր ուր խացին, էլնվ կը ծըծղա:

Թագավուրը ախչիկ Մահմուդ աղին կըսը. - Քու թաժա կնիկ ա՛ռ, տա՛ր հօդեն, անու քյեֆ պի, ըսա՛ մըհն ի՞նչ տ՛ըլնը միր հնլ, մի քոշկ տը շինվը՞, ի՞նչըլս տ՛ըլնը:

Էն էլ կըսը. - Ա՛ռ, նա մատնիկ մըտու քիւ մատ, էրկու սըհաթ մընացիր՝ չուր լիւսնա: Գընա՛. ծովու պերան, ոսկը աթոռ տըրած, նըստի՛ վերա, քիւ նարգյուլեն ֆըռֆըռուց տի հինի, քի լանդի չկա: Քոշկ շինվիր ը: Թագավուր կիլնը, կը գա, հեռճիվ թագավուրին չըկայնիս:

Թագավուր էլավ, վիրուց էրը, էսաց. - Աստծու սիրո՛ւն էլնը, ֆաղկիր մարթ շատ կա մաչ քոշկին, թախ տանման, նուր մատ-նըկը ակ լիզը:

Ըզմատնիկ լիզը: Խանան էլնը՝ նա քոշկ կա, ուր տակնա աթոռ, թագավուր անքյըրոզ, պառվով, վոզրով կորսավ:

Դավլաթ կուշին թըղին, իրի վար Մահմուդ աղի գյըլխուն: Արին թագավուր ուրինց խանար:

Մահմուդ աղեն հարաղկից, ուր մեր, ուր Քաջալիկ առից, իպի երկրեն:

Էսաց. - Պառա՛վ, նա՛ լաճ քի շատ կը շախեր, թի՞ հանան-վան լաճ:

Էսաց. - Թագավո՛ւր, էսա լաճ քանց իմ լաճ խարոտ կը շախեր:

Կնիկըմ տանտրի նա թիվի վերա, մեկ նա թիվի վերա:

Էսաց. - Ճուրըմ տա՛ւ, իս խմիմ:

Իրիքյ տիր թանադար էլավ, նուր էտու ծեռ:

Էսաց. - Խացըմ պի՛, իս ուտիմ:

Իրիքյ տիր թանադա էլավ, նուր խաց իտիր հանճիվ:

Էսաց. - Էսիկ իմ էրազն ը:

Չըտըն տըրու՛ն էսաց. - Տիւ իմ ախպեր Մահմուդ աղե՞ն իս:

Էսաց. - Խա՛:

Նուր անունըյ խասան ուրինց մըրագին, տաւ յէ՛ քաւն:

